

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Razni nadaljevalno-izobraževalni učni tečaji. — Šolstvo v podrobni proračunski razpravi. — Iz govora posl. dr. Ferjančiča o proračunski razpravi. — Listek. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Razni nadaljevalno-izobraževalni učni tečaji.

I.

Večkrat smo imeli že priliko povdarjati, da imamo v Avstriji mnogo jako lepih šolskih zakonov — a žal, da so ti zakoni le na papirju, ne izvršujejo se navadno drugje — kakor le tam, kjer je treba kakega svobodomiselnega učitelja ukrotiti.

Neko tako postavbo imamo tudi v ministerijalni odredbi z dne 10. aprila 1885. leta št. 1985, glasečo se:

Po § 10 zakona z dne 2. maja 1882. leta drž. zak. št. 53 se smejo s posameznimi občnimi ljudskimi in meščanskimi (posebno na Kranjskem) šolami združiti učni tečaji za mladež, ki je odrasla šolski dolžnosti. Kakor je njih uredba, imajo ti učni tečaji ali namen, v ljudski šoli pridobljene znanosti in spretnosti utrjevati in s posebnim ozirom na krajne potrebe poučevati v specijalnih, za gotov posel koristnih predmetih, ali imajo pa nalogo, deklicam posredovati višjo občno izomiko. Dočim bo jedna vrsta teh, z ljudskimi šolami spojenih učnih tečajev, specijalni učni tečaji, dajala moški in ženski mladeži priliko, prisvojiti si praktično koristne vednosti iz posameznih predmetov v obrtnem ali kmetijskem oziru, ustrezala bo druga vrsta teh učnih tečajev, nadaljevalni učni tečaji za deklice, potrebi, da se omogoči deklicam, za katere ni srednjih šol, prisvojiti si na podlagi dobrega ljudskošolskega pouka občno izomiko, presezajočo učni smoter ljudske šole.

Uredba posameznih učnih tečajev bo glede števila in vrste učnih predmetov, glede učne dobe, števila učnih ur na teden, učnega časa itd. zelo mnogovrstna, in bo mogoče na ta način ustrezati v polni meri željam, ki se čujejo pogosto tudi od kmečkega prebivalstva zaradi nadaljevalnega pouka v šoloobvezni dobi, z ozirom na krajne razmere.

Z ljudskimi šolami združeni učni tečaji se ne dotikajo nikakor uredeb za obrtni pouk, osobito ne obrtnih nadaljevalnih šol za učence in pomočnike obrtnikov, in se razločujejo od učilišč, navedenih v § 23. v začetku omenjenega zakona, bistveno v tem, da smejo v te šole in učne tečaje, kakor je njih organizacija, slučajno hoditi tudi otroci v šoloobvezni dobi, med tem, ko so z ljudskimi šolami združeni spe-

cijalni učni tečaji in nadaljevalni učni tečaji za deklice določeni edino le za mladež, ki je šolski dolžnosti odrasla.

Da se mnogobrojnim že obstoječim (?), osobito z zasebnimi šolami združenim učnim tečajem, namenjenim za nadaljno izobraževanje deklic, zagotovi zaželjena podstava uspešnega razvoja in da se pospeši ustanovitev z ljudskimi šolami združenih učnih tečajev, katere bi bilo mogoče vzdrževati, ukazujem za tisti čas, dokler se ne izdajo dotična zakonita določila (§§ 59 in 62 zak. z dne 2. maja 1883. l., drž. zak. št. 53) v dodatku k tuuradnemu ukazu z dne 8. junija 1883. l. št. 10.618 v izvršitev § 10. zak. z dne 2. maja 1883. l. drž. zak. št. 53, tako:

1.) Z vsako občno ljudsko ali meščansko šolo (?) se sme združiti krajnim potrebam ustrezajoč „specijalni učni tečaj“ ali „nadaljevalni učni tečaj za deklice“.

2.) V specijalne učne tečaje in v nadaljevalne učne tečaje za deklice se smejo sprejemati samo gojenke, ki so popolnoma zadostile šolski dolžnosti.

3.) V specijalnih učnih tečajih se oba spola nikakor ne smeta skupno poučevati, temveč ustanavljati se smejo samo specijalni učni tečaji za gojence moškega in specijalni tečaji za gojenke ženskega spola.

4.) Z ljudskimi šolami združeni učni tečaji spadajo pod šolsko nadzorstvo, ki je postavljeno za ljudske šole, voditelju šole pripada neposredno vodstvo učnega tečaja; učitelji so zlasti poklicani, sodelovati pri poučevanju v učnem tečaju, in v obče je učni jezik v učnih tečajih isti in vsak, ki je za dotično šolo določen.

5., 6., 7. in 8. točko lahko prezremo. —

Besedilo je sicer jako lepo, a žal da je ostalo, sosebo kar se tiče slovenskih razmer, le pri — besedilu.

Ako se prav zavedamo, nastali so na podlagi tega zakona razni takozvani „obratno-nadaljevalni tečaji“. — In ti „obratno-nadaljevalni tečaji“ so pa tako redko sejani, da redkejši skoro biti ne morejo. Dovolj okrajev imamo, kjer niti enega takega tečaja nimamo, a potem se pa naj čudimo, zakaj pri nas obrt sploh tako peša, da ni nikakega poleta ravno v tej stroki, da moramo večinoma tujce najemati za vsako boljše delo, oziroma tujcem dajati in od njih sprejemati razne izdelke. Našim obrtnikom manjka izobrazbe in izobrazba je ravno temelj dobrega dela.

Ako se ozremo po Slovenskem, najdemo le prav malo „obratno-nadaljevalnih šol“ in kar jih je, so odločene le za

moško mladež; za žensko mladež imamo tudi nekaj takih nadaljevalnih tečajev, a ti so tako redko sejani, da nas mora oblitati vselej rdečica, kadar pogledamo po slovenski zemlji, iščoč teh tečajev. A k tem se še povrnemo pozneje.

Da so „obrtno-nadaljevalni tečaji“ tako redko sejani, zadene mnogo krivde tudi mnoge šolske voditelje, ker se premalo brigajo in zanimajo za to stroko narodne prosvete. Ako se ne motimo, zahteva neka določba, da se lahko ustanovi v vsakem kraju, kjer se le zgleda 20 sposobnih učencev, obrtno-nadaljevalni tečaj. Mislimo, da bi se takih krajev našlo po Slovenskem pač več, kakor je sedaj že obstoječih tečajev. Na Kranjskem se razdele po okrajih obrtno-nadaljevalni tečaji v teh-le krajih:

Okraj Črnomelj: Metlika; okraj Kamnik: Kamnik; okraj Kočevje: Kočevje, Ribnica; okraj Kranj: Kranj, Tržič; okraj Krško: Krško; okraj Litija: Šmartno pri Litiji, Zagorje ob Savi, Toplice pri Zagorju; okraj Ljub. okolica: Št. Vid pri Ljubljani; okraj Logatec: —; okraj Novomesto: —; okraj Postojna: Postojna; okraj Radovljica: Radovljica.

Po drugih deželah se pa razdele nekako tako-le: V Gorici je obrtna šola za dečke. V Renčah je obrtna šola za zidarje.

V istini sijajno je pa preskrbljeno za našo žensko mladež v tem oziru, posebno kar se tiče kmetijskih razmer. Konservativni Slovenci nahajamo se še vedno v tem blaženem položaju, da kmetijski deklici ni usojeno drugačno življenje, kakor biti večna dekla, ali pa iti kot služkinja v daljna mesta, ali se pa udati trdi usodi ter postati „ein Mädchen für Alles“. Emancipacije ženstva Slovenec še ne pozna. Vsa izobrazba, ki jo zahteva današnji kult od kmetijskih deklic, je pač ta, da postane, kakor hitro odraste šoli, ud raznih Marijinih bratovščin, katere imajo v prvi vrsti namen, zalagati potrebne doneske.

Vsa izobrazba, ki jo uživa slovenska ženska mladež na Slovenskem, je sledeča: V Ljubljani sta dve šoli: gospodinj-ska, vzbujena vsled inicijative c. kr. kmetijske družbe, katero pa oskrbujejo — mimogrede omenjeno — redovnice, in pa „gospodinjska šola za elito“. Seveda omenjati pa tukaj ne moremo obrtne šole za deklice v Ljubljani in Gorici, ker ti šoli sta vse kaj drugega kakor v začetku te razprave citirani učni nadaljevalni tečaji.

Za nadaljno izobrazbo ženskega naraščaja je torej prav sijajno preskrbljeno in Slovenci si smemo čestitati na tako imenitnem napredku.

Ravnotako nimamo tudi pri dečkih, izvzemši obrtno-nadaljevalnih tečajev, nikakih specialno učnih tečajev v smislu goriimenovane postave, sloneč na podlagi kmečkih zahtev, to je, da bi se pripravljala naša kmetijska moška mladež za svoj poklic — za kmetijski stan. In v tem uzroku tiči ravno ona nevarnost, ki preti slovenskemu narodu v bodoče, ker naš kmet leze — ne leze, temveč naravnost drvi v svoj pogin ali pa v Ameriko.

In temu obupnemu položaju se mora napraviti — čim preje, tem bolje — konec — in vsak zaveden, za socialno življenje se zanimajoč Slovenec mora po svoji moči pripomoči k rešitvi tega perečega vprašanja.

Kako si mislimo — po našem nemerodajnem mnenju — vsaj nekoliko priskočiti temu vprašanju v pomoč in zatoriti ta deroči tok, temu bodi podlaga snov prihodnjih člankov.

Šolstvo v podrobni proračunski razpravi.

Pod utisom škandalov, veleizdajskih klicev in groženj, se je vršila podrobna proračunska razprava o visoko- in srednješolstvu. Ker pa je že znano, da pri nobenem predmetu ne vzkopijo s tako vehemenco narodna nasprotja kakor ravno pri šolskih vprašanjih, ko je treba dovoliti nasprotniku duševno orožje za tekmovalni boj, bila je zbornica tudi bri podrobni razpravi pripravljena na viharje.

Potem ko je bilo podanih več interpelacij ter se je budgetni provizorij v tretjem branju sprejel, povzame besedo naučni minister Hartel — že drugič pri debati o visokih šolah — ter priredi nekaj preludij k debati; svoj govor je završil s željo, naj bi se ustanovila na visokih šolah stolica za — lepo vedenje, ki bi naj pa tudi bila pristopna najširšim krogom.

Takoj za ministrom dobi besedo poslanec Plantan, ki začne svoj govor slovenski ter izjavi nemški, da je postavka „visokošolstvo“ za Jugoslovane ne le zelo žalostna, temuč tudi zelo sramotilna, ker odidejo od potrebsčin, ki se zastavijo za to postavko v proračun, popolnoma praznih rok. Iz izjav našega ministra smo povzeli žalostno dokazilo, da ne bi prišli nikdar do svoje jugoslovanske univerze, ako bi odločevali le ministri nazi. Jugoslovani bodo z vso odločnostjo od države zahtevali, kar jim gre na podlagi § 19. državnega zakonika, kar je potrebno za gojenje njihovega jezika, tedaj v prvi vrsti lastno vseučilišče. Da more biti sedež tega vseučilišča edino le Ljubljana, za to govori med raznimi drugimi momenti tudi okoliščina, da je Ljubljana že imela popolno vseučilišče in medicinsko kirurško učilišče. Dijaki bi mogli tam s cenejšimi sredstvi dovršiti svoje študije, kakor pa v Gradcu in na Dunaju. Potreba vseučilišča se kaže tudi po tem, da sta vseučilišči v Gradcu in na Dunaju tako prenapolnjeni, da se vsled tega uspeh študij znatno ovira, da, skoraj onemogoča. Kar je bilo pravično in potrebno za Bukovino, tega tudi Jugoslovanom ni smeti odrekati. (Pritrjevanje pri Jugoslovanih.)

Posl. Skedl je zahteval ustanovitev medicinske fakultete na črnoviški univerzi ter povdarja nemško „Gemeinbürgerschaft“, na kar mu zakliče Choc: Vi niste Nemec, temuč renegat. Jugoslovan ste!

Posl. Žáček razpravlja o moravskem visokošolstvu ter očita Nemcem, da niso na strani onih, ki se bojujejo za človeško kulturo in napredek, temuč pri onih, ki dušijo kulturo in napredek.

Pri glasovanju se sprejmejo vse točke glede češke in nemške tehnike v Brnu in sicer se dovoli izvenrednih potrebsčin za češko tehniko 107.300 K za nemško pa 162.100 K. Tudi ostali paragrafi za visoke šole se sprejmejo.

V razpravo pride „srednje šolstvo“. Poročevalec grof Stürgkh. Posl. Berks razpravlja o celjski gimnaziji ter izjavi: „Slovenci zahtevajo, da se omogoči njihovi mladini, brez kratitve učnih uspehov in brez podaljšanja učne dobe, dovršiti gimnazijo tako, da zamorejo po zrelostnem izpitu svoje študije nadaljevati na slovenski univerzi. Mi nimamo nič proti temu, da se naša mladina nauči nemščine, zahtevamo pa, da se dalje izobrazuje v materinem jeziku“. Odgovarjoč Stürgkhovemu predlogu, pravi: Vrhovni princip naučne uprave bi moral vedno biti stalnost. Z učilišči se ne dajo delati poskusi,